Про Аґату Крісті

За кількістю публікацій книжки Аґати Крісті випереджають лише Біблія та твори Шекспіра. На цей час було продано понад мільярд примірників її творів англійською мовою і ще мільярд у перекладі сотнею іноземних мов. Вона є авторкою вісімдесяти кримінальних романів і збірок оповідань, близько тридцяти п'єс, двох мемуарів і шести романів, написаних під псевдонімом Мері Вестмакотт.

Уперше Крісті спробувала свої сили в детективній літературі, працюючи в госпіталі під час Першої світової війни. Саме тоді вона створила образ тепер уже легендарного Еркюля Пуаро у своєму дебютному романі «Таємнича справа у Стайлзі». Міс Джейн Марпл уперше з'явилася 1930 року у великому романі «Вбивство у будинку вікарія», швидко ставши ще одним улюбленим і незмінним персонажем, що за популярністю конкурує з Пуаро. Серед інших відомих персонажів її романів — подружжя Томмі і Таппенс Бересфорд, які борються зі злочинністю, приватний детектив Паркер Пайн, а також детективи Скотланд-Ярду старший інспектор Беттл та інспектор Джепп.

На основі її романів та оповідань було поставлено багато п'єс, фільмів, телесеріалів. П'єса «Мишоловка», прем'єра якої відбулася 1952 року, іде на сцені й дотепер, що становить абсолютний рекорд.

Номінант на премію «Оскар», актор і режисер Кеннет Брана зняв 2017 року фільм «Вбивство у Східному експресі», який зазнав надзвичайного успіху, та його продовження «Смерть на Нілі», зігравши в обох фільмах роль бельгійського детектива. На малому екрані Пуаро найбільш запам'ятався у виконанні Девіда Суше, а міс Марпл — у виконанні Джоан Гіксон, а згодом Джеральдін Мак'юен та Джулії Маккензі.

Аґата Крісті була одружена спочатку з Арчібальдом Крісті, а потім — з археологом сером Максом Малловеном, якого вона супроводжувала в експедиціях до країн, що також послугували місцем дії багатьох її романів. У 1971 році вона отримала одну з найпочесніших нагород Великої Британії, ставши Дамою Британської імперії. Померла письменниця 1976 року у віці вісімдесяти п'яти років. Столітній ювілей публікації творів Аґати Крісті та дебюту Еркюля Пуаро відзначали в усьому світі у 2020 році.

П. Г. Вудгаузу, чиї романи та оповідання прикрашали моє життя протягом багатьох років. А також висловлюючи свою вдячність за те, що він так люб'язно сказав мені, що йому подобаються мої книги

Передмова

Зізнання: я вчинив убивство.

Можливо, виправдане вбивство. Але на підлозі точно лежить тіло. І це тіло дуже схоже на книгу, яку ви тримаєте в руках.

У мене був мотив. У мене була можливість. У мене навіть був дозвіл. Що не змінює факту гріха і не дає права на помилування. Шанувальники Аґати Крісті, ревні і незліченні, вимагатимуть моєї голови, і вони матимуть рацію. Бо, виконуючи завдання з написання сценарію, я добровільно, цілеспрямовано змінив сюжет улюбленого детективного роману Аґати Крісті заради особистої вигоди.

Дозвольте пояснити.

Однією з багатьох переваг роботи сценариста, залученого до екранізації незрівнянних книжок Крісті про Еркюля Пуаро, є те, що, якщо ви чемно попросите, вам надішлють додому їх усі. Я попросив чемно.

Вони прийшли у великій коробці від видавництва, і тепер на полиці в моєму кабінеті стоїть довгий, гарний ряд із трьох десятків томів романів та оповідань. Повна колекція романів про Пуаро.

Коли застрягаєш на якомусь рядку або, частіше, намагаєшся знайти рядки, які можна викинути, погляд на ці книжки заспокоює.

А потім сталася цікава річ. «Вечірка на Гелловін» почала витріщатися на мене.

Щось у цьому було, можливо, той апостроф, що ніби підморгував[1].

Я взяв книжку, прочитав її, і мені все сподобалося, але навіть швидко перегортаючи сторінки, я відчував, що без серйозних змін цей текст є малоймовірним кандидатом для того, щоб знімати фільм.

Це не судження про якість книги. Геніальні романи часто не піддаються точній адаптації. Вимоги до фільму щодо тривалості, структури та безпосередності просто інакші.

Проте книга залишилася зі мною.

Це було восени 2019 року, незадовго до мого від'їзду до Лондона на зйомки «Смерті на Нілі», другої екранізації Крісті, над якою мені пощастило працювати для студії *20th Century* з Кеннетом Брана, що був режисером і виконавцем ролі великого бельгійського сищика Еркюля Пуаро. І «Ніл», і наш фільм 2017 року «Вбивство у Східному експресі» були свідомо точними адаптаціями чудового першоджерела. Тут я відчував, що моя головна роль у створенні сценаріїв полягає в тому, щоб удосконалити роботу з персонажами та попрацювати над сценографією. Щодо сюжету — то правило: «Ніколи не намагайся перекрістити Крісті» — здавалося слушним. Ніхто з цим не сперечався.

---

[1] Апостроф у назві роману англійською: *Hallowe'en Party*. (*Прим. ред.*)

Однак кілька тижнів по тому, крокуючи палубою «Карнаку» під час зйомок «Ніла», я фантазував про те, що нам пощастить зняти третій фільм у нашій серії, а якщо так, то яку ж книгу за участю Пуаро взяти наступною... Я все ще відчував цей погляд. Я думав, що фільм, дія якого розгортається протягом жахливої ночі Гелловіну, може дозволити Пуаро зіткнутися зі свіжими демонами. Можливо, навіть із привидами.

Все, що мені потрібно було зробити, — це спланувати вбивство.

У книзі «Вечірка на Гелловін» дитяча вечірка йде шкереберть. Не буде помилкою передбачити, що хтось помре. Зізнаюся, я вкрав цю блискучу, геніальну ідею — вбивство на вечірці під час Гелловіну — і вбив усе інше.

Наш третій фільм про Пуаро, «Привиди у Венеції», — це продовження моїх злочинів. Ситуація, місце дії та персонажі були взяті з тексту і зазнали другого втілення. У руках Кеннета Брана як режисера, і завдяки його грі та грі його акторів сценарій перетворився на щось приголомшливе, дивне і жахливе. Щось *нове*. Однак це нічого не забирає у «Вечірки на Гелловін». Роман залишається, і ним можна тільки насолоджуватися.

Як свідчать її записники, Крісті почала писати його 1 січня 1969 року, не втративши жодного дня після необхідної святкової паузи. (Про трудову етику Крісті мало говорять. У сімдесят вісім років, після майже

шістдесятирічної кар'єри письменниці, вона «сповільнилася» до однієї книжки на рік, зрідка видаючи як сюрприз вірші, п'єси чи короткі оповідання. Порівняймо це, скажімо, з її гарячковим 1934 роком, коли вона опублікувала «Вбивство у Східному експресі», «Таємницю Лістердейла», «Чому не Еванс?», «Розслідування Паркера Пейна» та, під псевдонімом Мері Вестмакотт, «Незакінчений портрет».) Вона оголосила про завершення своєї роботи сьомого липня. Після шести місяців напруженої праці — спочатку з диктофоном, потім з олівцем над чернетками від своєї друкарки, місіс Джоллі, — письменниця тримала в руках цю книгу, так само як і ви зараз. Для багатьох її шанувальників вона є улюбленою, якщо не найулюбленішою. І на те є вагома причина.

Перш за все, ця книга шокує. Вибір жертви є особливо холодним, а подальші ускладнення в ході розслідування Пуаро доводять, що температура спадає нижче нуля. Існує загальне занепокоєння щодо недавніх змін у Британії, які стали загрозливими наприкінці 1960-х років (тоді як сам Пуаро зухвало примудряється не старішати). Персонажі стикаються із занепокоєнням і поступливістю із сучасними ліберальними поглядами на правоохоронні органи та на секс.

Ні, все вже не так, як було колись.

Незмінним залишається лише те, що Пуаро знову повинен мчати щодуху до маленького сонного містечка, цього разу до Вудлі Коммон, щоб розкрити

вбивство. (За п'ять хвилин перебування в маленькому сонному містечку більшість людей, здається, вмирає. Якщо ви коли-небудь опинитеся в детективному романі, дія якого відбувається в маленькому сонному містечку, негайно сідайте в автобус і їдьте до великого міста, де безпечно.)

Допомога приходить із радісною появою гостей. Крісті повертає двох знайомих персонажів: старшого інспектора поліції Спенса з роману «Місіс Мак-Гінті померла», нашого старого знайомого на пенсії, який наважується зверхньо ставитися до вас через те, що він старший за віком і через те, що він на пенсії, та Аріадну Олівер, енергійну авторку й давню приятельку як читача, так і Пуаро, яка має його номер, за яким можна зателефонувати, коли з'явиться мертве тіло. Інтерв'ю, яблука, нерозкриті справи, кодициль, шантаж, чай і ковбаси ідуть слідом. Усі ці гарні речі.

Але не всі вони з'являються в нашому фільмі.

Можливо, ви зможете пробачити це.

Справжні фанати Крісті навряд чи так легко нас зрозуміють, і я люблю їх за це. Фанати люблять Крісті *прискіпливо*. Вони витратили на це свій час. Вони не просто перечитують, вони перечитують ті самі примірники в тому самому кріслі, сьорбаючи той самий чай з того самого надщербленого горнятка. Її книжки приносять особливий комфорт, тому будь-яке відхилення від звичного сприйняття муляє, як пісок у фланелевих простирадлах.

Легко зрозуміти чому. Коли ви читаєте книгу, у вас у голові виникає певне її бачення. Ви бачите, як волосся персонажа коливається певним чином. Його чи її шарф — улюбленого синього відтінку штор у вашій старій спальні. Ви мимохіть ставите камеру точно в кут кімнати на рівні очей. У певному сенсі, ви бачили зафільмовану версію подій уже під час читання, тож коли ви сідаєте дивитися фільм, знятий за мотивами попередньо прочитаної книги, фільм із його власними зачісками, кольором шарфа і ракурсами зйомки, ви неминуче, хоч і несвідомо, починаєте блукати між першою і другою версіями.

В ідеалі, настає швидке перемир'я. Але коли любиш книгу, коли так безмежно шануєш автора і багато чим йому завдячуєш, важко не грати в улюблені ігри. Боляче з ними розставатися.

Усе, що я можу сказати на свій захист, — це те, що я це розумію. Я відчуваю це. Я завдячую Аґаті Крісті більше, ніж будь-кому іншому. Я теж люблю цю книгу. Я розгортаю сторінку, занурююсь в історію і думаю, чи заслуговую я взагалі на милосердя.

Вам доведеться прочитати її, і тоді ви побачите.

Майкл Ґрін
(Літак Бербанк — JFK)
2 квітня 2023 року

Розділ перший

Місіс Аріадна Олівер пішла разом із Джудіт Батлер, подругою, у якої вона зупинилася, щоб допомогти з підготовкою до дитячого свята, яке мало відбутися того ж вечора. На той момент там панувала хаотична активність. Енергійні жінки входили і виходили з дверей, пересуваючи стільці, маленькі столики, вази з квітами, а також приносили велику кількість жовтих гарбузів, які вони стратегічно розставляли у вибраних місцях.

Це мала бути вечірка на Гелловін для запрошених гостей віком від десяти до сімнадцяти років.

Місіс Олівер, відокремившись від основної групи, притулилася до вільної стіни і підняла великий жовтий гарбуз, критично розглядаючи його.

— Востаннє я бачила такий, — сказала вона, відкидаючи сиве волосся з високого чола, — торік у Сполучених Штатах, їх там сотні. По всьому будинку. Я ніколи раніше не бачила стільки гарбузів. Власне кажучи, — додала вона задумливо, — я ніколи не знала різниці між гарбузом і кабачком. Що воно таке?

— Вибач, люба, — сказала місіс Батлер, наступивши подрузі на ногу.

Місіс Олівер щільніше притиснулася до стіни.

— Моя провина, — сказала вона. — Я тут стою і заважаю. Але це було досить вражаюче, бачити так

багато гарбузів або кабачків, як би вони там не називалися. Вони були скрізь: у магазинах і в будинках людей, зі свічками чи ліхтариками всередині, або десь підвішені. Дуже цікаво. Але це було не на Гелловін, а на День подяки. Тепер я завжди асоціюю гарбузи з Гелловіном, а це кінець жовтня. День подяки випадає набагато пізніше, так? Хіба в листопаді, десь у третій тиждень листопада? Так чи інакше, тут Гелловін, безумовно, 31 жовтня, правда? Спочатку Гелловін, а що буде далі? День поминання? Це коли в Парижі всі ходять на кладовища і кладуть квіти на могили. Це не сумне свято. Тобто дітлахи теж туди приходять і веселяться. Спочатку йдеш на квіткові ринки і купуєш багато-багато чудових квітів. Квіти ніколи не виглядають так гарно, як у Парижі на ринку.

На місіс Олівер час від часу наштовхувалося багато заклопотаних жінок, але вони не слухали її. Вони були надто зайняті своїми справами.

Здебільшого це були матері й одна-дві компетентні старі діви; були й корисні підлітки, хлопці років шістнадцяти-сімнадцяти, які лазили по драбинах або стояли на стільцях, щоб підняти на відповідну висоту прикраси: гарбузи, кабачки або яскраві скляні кульки; дівчатка від одинадцяти до п'ятнадцяти років тинялися групами і хихотіли.

— А після Дня поминання і цвинтарів, — продовжила місіс Олівер, опустивши свою вагу на підлокітник дивана, — у вас є День усіх святих. Гадаю, я маю рацію?

Ніхто не відповів на це запитання. Місіс Дрейк, вродлива жінка середнього віку, яка влаштовувала вечірку, зробила оголошення.

— Я не називаю це вечіркою на Гелловін, хоча, звичайно, це справді так. Я називаю її вечіркою «Одинадцять плюс». Це така вікова група. Здебільшого учні, які залишають «В'язи» і переходять до інших шкіл.

— Але це не дуже точно, Ровіно, чи не так? — сказала міс Віттекер, несхвально зсунувши пенсне на ніс.

Міс Віттекер, місцева шкільна вчителька, завжди була прискіпливою щодо точності.

— Тому що ми вже деякий час тому скасували одинадцять плюс.

Місіс Олівер, перепрошуючи, підвелася з канапи.

— Я нічим не допомогла. Я просто сиділа тут і говорила дурниці про гарбузи та кабачки, — і давала ногам відпочити, подумала вона з легким докором сумління, але без достатнього почуття провини, щоб сказати це вголос.

— Що ж мені робити далі? — запитала вона і зауважила: — Які чудові яблука!

Хтось щойно приніс до кімнати велику миску яблук.

Місіс Олівер дуже любила яблука.

— Чудові червоні яблука, — додала вона.

— Насправді вони не дуже смачні, — сказала Ровіна Дрейк. — Але вони дуже гарні на вигляд і не зовсім круглі. Це для гри «Вкуси яблуко». Вони досить м'які, тож діти зможуть краще вчепитися в них зубами. Віднеси їх до бібліотеки, добре, Беатріс? Ця гра

завжди призводить до безладу, бо розливається вода, а там такий старий килим, що це не має значення. О, дякую, Джойс.

Джойс, кремезна тринадцятирічна дівчинка, схопила миску з яблуками.

Два з них скотилися і зупинилися, ніби за помахом відьминої палички, біля ніг місіс Олівер.

— Ви ж любите яблука, — сказала Джойс. — Я читала, що ви їх любите, або, може, чула по телевізору. Це ви пишете оповідання про вбивства, чи не так?

— Так, — підтвердила місіс Олівер.

— Ми повинні були б змусити вас вигадати щось, пов'язане з убивствами. Влаштувати сьогодні вбивство на вечірці і змусити присутніх розкрити його.

— Ні, дякую, — сказала місіс Олівер. — Більше ніколи.

— Що ви маєте на увазі — більше ніколи?

— Ну, я зробила це одного разу, і це виявилося не дуже вдало, — пояснила місіс Олівер.

— Але ж ви написали багато книжок, — заперечила Джойс, — і заробили на них багато грошей, чи не так?

— До певної міри, — відповіла місіс Олівер, а її думки полетіли до податкової інспекції.

— Й у вас там фігурує детектив, фін за національністю.

Місіс Олівер визнала цей факт. Маленький міцний хлопчик, який, на думку місіс Олівер, іще не досяг одинадцяти-плюс років, суворо запитав:

— Чому фін?

— Я сама часто замислювалася над цим питанням, — чесно відповіла місіс Олівер.

До кімнати, важко дихаючи, з великим зеленим пластиковим відром у руці увійшла місіс Гаргрівз, дружина органіста.

— А як щодо цього, — сказала вона, — для гри з яблуками у воді? Буде веселіше, як на мене.

Міс Лі, медсестра, сказала:

— Оцинковане відро краще. Не буде так легко перекидатися. Де ви збираєтеся його поставити, місіс Дрейк?

— Я подумала, що з яблуками краще гратися в бібліотеці, там старий килим, адже завжди проливається багато води.

— Гаразд. Ми візьмемо їх із собою. Ровіно, ось іще один кошик яблук.

— Дозвольте вам допомогти, — сказала місіс Олівер.

Вона взяла два яблука, що лежали біля її ніг. Майже не усвідомлюючи, що робить, вона встромила зуби в одне з них і почала хрумтіти. Місіс Дрейк рішуче забрала у неї друге яблуко і поклала його до кошика. Навколо здійнявся гамір розмов.

— Так, але де будемо ставити «Вогняного дракона»?

— Його варто б поставити в бібліотеці, це найтемніша кімната.

— Ні, краще в їдальні.

— Але спочатку маємо накрити чимось стіл.

— На нього треба покласти зелену скатертину, а зверху клейонку.

— А як щодо дзеркал? Ми справді побачимо в них наших чоловіків?

Крадькома роззувшись і продовжуючи спокійно гризти яблуко, місіс Олівер знову опустилася на канапу і критично оглянула кімнату, повну людей. Вона розмірковувала як авторка: «Якби я хотіла написати книгу про всіх цих людей, як би я це зробила? Вони загалом, здається мені, хороші люди, але хто знає?»

У певному сенсі вона відчувала, що це було досить принадно — *не* знати про них нічого. Вони всі жили у Вудлі Коммон, у її пам'яті залишилися слабкі згадки про деяких із них завдяки тому, що розповіла їй Джудіт. Міс Джонсон — щось пов'язане з церквою, чи не сестра вікарія? О ні, це сестра органіста, звичайно. Ровіна Дрейк, яка, здається, заправляє всіма справами у Вудлі Коммон. Задихана жінка, яка принесла відро, дуже огидне пластикове відро. Адже місіс Олівер ніколи не любила пластикові речі. А потім діти, дівчатка-підлітки і хлопці.

Поки що для місіс Олівер це були всього лише імена. Були там ще Нен, Беатріс і Кеті, Діана і Джойс, хвалькувата дівчина, яка ставила багато запитань. «Мені не дуже подобається Джойс», — подумала місіс Олівер. А ще дівчинка на ім'я Енн, яка була високою і здавалася зверхньою. Двоє хлопців-підлітків, які, схоже, звикли випробовувати різні зачіски, з досить невдалими результатами.

Менший хлопчик увійшов якось сором'язливо.

— Мама передала ці дзеркала, прохала подивитися, чи годитимуться вони, — промовив він трохи задиханим голосом.

Місіс Дрейк забрала їх у нього.

— Дуже дякую, Едді, — сказала вона.

— Це звичайнісінькі ручні дзеркальця, — зауважила дівчина на ім'я Енн. — Невже ми справді побачимо в них обличчя наших майбутніх чоловіків?

— Деякі з вас побачать, а деякі ні, — відповіла Джудіт Батлер.

— А ви коли-небудь бачили обличчя свого чоловіка, коли бували на вечірці — я маю на увазі подібну вечірку?

— Звісно ж, ні, — сказала Джойс.

— Вона могла, — заперечила старша Беатріс. — Е.С.П. вони називають це. Екстрасенсорне сприйняття, — додала вона тоном людини, яка задоволена тим, що досконало володіє сучасною термінологією.

— Я читала одну з ваших книжок, — повідомила Енн, звертаючись до місіс Олівер. — «Вмираюча золота рибка». Вона була дуже цікава, — люб'язно додала вона.

— А мені вона не сподобалася, — заперечила Джойс. — У ній замало крові. Я люблю, щоб у вбивствах було багато крові.

— Трохи моторошно, — сказала місіс Олівер, — тобі не здається?

— Але захопливо, — відповіла Джойс.

— Не обов'язково, — не погодилася місіс Олівер.

— Я одного разу *бачила* вбивство, — похизувалася Джойс.

— Не верзи дурниць, Джойс, — сказала міс Віттекер, шкільна вчителька.

— Так було, — відповіла Джойс.

— Чесно? — запитала Кеті, дивлячись на Джойс широко розплющеними очима. — Ти справді бачила вбивство?

— Звісно ж, ні, — заперечила місіс Дрейк. — Не треба молоти дурниць, Джойс.

— Я дійсно бачила вбивство, — наполягала Джойс. — Я бачила. Бачила. Бачила.

Сімнадцятирічний хлопець, що стояв на драбині, зацікавлено подивився вниз.

— Яке вбивство? — запитав він.

— Я не вірю в це, — зауважила Беатріс.

— Звичайно, ні, — підхопила мати Кеті. — Вона просто вигадує.

— Я *не вигадую*. Я його *бачила*.

— Чому ти не пішла в поліцію? — запитала Кеті.

— Бо я не знала, що це було вбивство, коли побачила. Лише набагато пізніше я зрозуміла, що це було вбивство. Те, що хтось сказав лише місяць чи два тому, раптом змусило мене замислитися: ну так, я ж дійсно бачила *вбивство*.

— Ну от, — сказала Енн, — вона все це вигадує. Це нісенітниця.

— Коли це сталося? — запитала Беатріс.

— Багато років тому, — відповіла Джойс. — Я була тоді зовсім малою, — додала вона.

— Хто кого вбив?

— Я нікому з вас не скажу, — мовила Джойс. — Ви всі так жахливо це сприймаєте.

Міс Лі прийшла з іншим відром. Розмова перейшла на порівняння емальованих та пластикових відер як найбільш придатних для гри «Вкуси яблуко». Більшість помічниць попрямувала до бібліотеки, щоб оцінити їх на місці. Деякі молодші помічниці, можна сказати, дуже хотіли продемонструвати свої вміння шляхом відпрацювання труднощів і показу власних досягнень у цьому виді спорту. Волосся намокло, вода пролилася, принесли рушники, щоб витертися. Врешті-решт було вирішено, що емальоване відро є кращим за пластикове, яке занадто легко перекидається.

Місіс Олівер, поставивши миску з яблуками, які вона принесла, щоб поповнити запаси на завтра, взяла ще одне.

— Я читала в газеті, що ви любите яблука, — пролунав докірливий голос Енн чи Сьюзен — вона не була впевнена, хто саме промовив до неї.

— Це мій тяжкий гріх, — зізналася місіс Олівер.

— Було б веселіше, якби це були дині, — зауважив один із хлопчиків. — Вони такі соковиті. Тільки уявити собі, який би тоді був безлад, — сказав він, з приємним передчуттям оглядаючи килим.

Місіс Олівер, відчуваючи себе трохи винною через публічне звинувачення в зажерливості, вийшла

в пошуках певної кімнати, місцезнаходження якої зазвичай було доволі легко визначити. Вона піднялася сходами і, завернувши за ріг на півповерсі, врізалася у пару, дівчину й хлопця, що стискали одне одного в обіймах і притулялися до дверей, саме тих, до яких вона сама так прагнула потрапити. Пара не звернула на неї жодної уваги. Вони зітхали і притискалися одне до одного. Місіс Олівер стало цікаво, скільки їм років. Хлопцеві було десь п'ятнадцять, дівчинці, мабуть, трохи більше дванадцяти, хоча її груди були вже повністю розвинуті.

«Яблуні» були досить великим будинком. У ньому, мабуть, можна було знайти багато затишних куточків. «Які ж люди егоїстичні, — подумала місіс Олівер. — Жодної уваги до інших». Їй згадався добре знайомий вислів з минулого. Його повторювали їй по черзі доглядальниця, няня, гувернантка, бабуся, дві двоюрідні тітки, мати та ще кілька людей.

— Перепрошую, — сказала місіс Олівер гучним, чистим голосом.

Хлопець і дівчина притулилися ближче, ніж будь-коли, їхні губи стиснулися.

— Перепрошую, — повторила місіс Олівер, — ви не проти пропустити мене? Я хочу зайти в ці двері.

Пара неохоче розступилася. Вони ображено подивилися на неї. Місіс Олівер увійшла, грюкнула дверима і закрила засув.

Двері були не дуже щільно припасовані. Слабкі звуки розмови долетіли до неї ззовні.

— Ну що за люди? — промовив один голос дещо невпевненим тенором. — Можна було б *побачити*, що ми не хочемо, аби нас турбували.

— Люди такі егоїстичні, — підхопив дівочий голос. — Вони ніколи не думають ні про кого, крім себе.

— Жодної поваги до інших, — промовив хлоп'ячий голос.

Розділ другий

Підготовка до дитячого свята зазвичай завдає організаторам набагато більше клопоту, ніж організація розваг для дорослих. Якісна їжа та відповідні алкогольні напої — з содовою на додачу — для нормальних дорослих людей цього цілком достатньо, щоб вечірка пройшла успішно. Це може коштувати дорожче, але клопоту незрівнянно менше. Щодо цього Аріадна Олівер та її подруга Джудіт Батлер дійшли спільної згоди.

— А як щодо вечірок для старших підлітків? — запитала Джудіт.

— Я не дуже багато про них знаю, — відповіла місіс Олівер.

— З одного боку, — сказала Джудіт, — думаю, що з ними, мабуть, менше клопоту, ніж з усіма іншими. Я маю на увазі, що вони просто викидають усіх нас, дорослих, на вулицю. І кажуть, що все зроблять самі.

— І вони це роблять?